

**KONFERENCIJA POVODOM
PREDSTAVLJANJA
IZVJEŠTAJA O POLOŽAJU
I PRAVIMA ŽRTAVA
KAZNENIH DJELA**

POLOŽAJ I PRAVA POSEBNO RANJIVIH ŽRTAVA

- ▶ Žrtvama kaznenih djela treba osigurati “stvarnu i odgovarajuću ulogu” u kaznenom i drugim postupcima, kroz poduzimanje mjera kojima će se osigurati da se sa žrtvama postupa uz dužno poštovanje njihova ljudskog dostojanstva te da im se priznaju prava i legitimni interesi, kao i da se ranjivim žrtvama zajamči pravo na poseban postupak koji najbolje odgovara njihovim okolnostima.

POLOŽAJ I PRAVA POSEBNO RANJIVIH SKUPINA ŽRTAVA

- ▶ Kazneno djelo predstavlja nedopušteno djelo protiv društva, kao i povredu pojedinačnih prava žrtava.
- ▶ Žrtve kaznenih djela trebalo bi zaštititi od sekundarne i ponovljene viktimizacije, od zastrašivanja i odmazde, one bi trebale dobiti odgovarajuću potporu radi olakšavanja oporavka te bi im trebalo omogućiti dostatan pristup pravosuđu.
  - ▶ DIREKTIVA 2012/29/EU

POLOŽAJ I PRAVA POSEBNO RANJIVIH SKUPINA ŽRTAVA

- ▶ Žrtvama kaznenih djela treba osigurati “stvarnu i odgovarajuću ulogu” u kaznenom i drugim postupcima, kroz poduzimanje mjera kojima će se osigurati da se sa žrtvama postupa uz dužno poštovanje njihova ljudskog dostojanstva te da im se priznaju prava i legitimni interesi, kao i da se ranjivim žrtvama zajamči pravo na poseban postupak koji najbolje odgovara njihovim okolnostima.

Osobne karakteristike

- ▶ Osobne značajke žrtve poput njezine dobi, spola i spolnog identiteta ili izražavanja, etničke pripadnosti, rase, religije, seksualnog usmjerenja, zdravlja, invalidnosti, boravišnog statusa, poteškoća u komunikaciji, odnosa s počiniteljem ili ovisnosti o njemu te prethodnog iskustva s kaznenim djelom.

Vrsta ili priroda i okolnosti kaznenog djela

- kazneno djelo iz mržnje;
- kazneno djelo zbog neke osobine osobe ili kaznenom djelu počinjenom s diskriminatornim motivom;
- spolno nasilje;
- nasilje u bliskom odnosu;
- je li počinitelj bio u nadređenom položaju;
- nalazi li se boravište žrtve u području obilježenom visokim stupnjem kriminaliteta ili području kojim dominiraju bande;
- činjenica da zemlja podrijetla žrtve nije država članica u kojoj je kazneno djelo počinjeno.

Žrtve obiteljskog nasilja

- ▶ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17), Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, tzv. Istanbulska konvencija (NN MU 3/18)
- ▶ Prema podacima MUP-a o zabilježenom stanju, kretanju i obilježjima slučajeva nasilja u obitelji, tijekom 2017. godine zabilježeno je **13153** prekršaja nasilničkog ponašanja u obitelji.
- ▶ Promatrajući odnos počinitelja i žrtve, najčešći počinitelji su bili bračni, izvanbračni te bivši partneri, a najčešće izloženi u obitelji žene, djeca i starije osobe.

Zapažanja u radu sa žrtvama

- ▶ Žrtve prekršajnih djela nasilja u obitelji nemaju prava kao i žrtve počinitelja protiv kojih je pokrenut kazneni postupak.
- ▶ Statistika, ali i naše svakodnevno iskustvo u radu sa žrtvama, pokazuje da se počinitelji obiteljskog nasilja najčešće procesuiraju kroz prekršajni postupak čak i u onim situacijama kada govorimo o recesivnim počiniteljima sa pravomoćnim prekršajnim presudama.
- ▶ Žrtve su najčešće i dodatno traumatizirane od strane institucija i ne znaju kome se obratiti, te od koga zatražiti pravni savjet i savjetodavnu/psihološku pomoć.
- ▶ Ono što je na prvi pogled vidljivo jest nemogućnost žrtve da izađe iz zajednice jer zapravo nema kuda, te je prisiljena ostati u okolini koja je štetna po nju što uvelike šteti njenom psihičkom i fizičkom zdravlju.

DIJETE - ŽRTVA KAZNENOG DJELA

- ▶ Tijekom 2017. godine kaznenih djela na štetu djece prijavljeno je 5274, što je za 8,8 % više nego 2016. godine.
- ▶ Pravo djeteta da ne bude ponovno žrtva u sudskom postupku ili u kakvom drugom alternativnom postupku samo zato što ponovno prepričava traumatski događaj je pravo koje je već prepoznala Konvencija o pravima djece (1989.).
- ▶ Zakon o sudovima za mladež koji je stupio na snagu 1. siječnja 1998. godine je u Hrvatskoj prvi put posebno istaknuo položaj zaštite djece i maloljetnika u kaznenom postupku i dao u nadležnost sudova za mladež suđenje odraslim osobama kad počine kazneno djelo na štetu djece i maloljetnika.

OSOBE S INVALIDITETOM – ŽRTVE KAZNENIH DJELA

- ▶ Osobe s invaliditetom čine raznoliku skupinu, ali svima im je, u manjoj ili većoj mjeri, zajednička potreba za dodatnom zaštitom da bi mogle u potpunosti uživati svoja prava te sudjelovati u društvu na jednakim temeljima poput drugih članova društva.
- ▶ Osobe s invaliditetom su suprotno očekivanom izložene učestalom nasilju koje najčešće ne poprima obilježje kaznenih djela, ali znatno narušava njihovu kvalitetu života pa je, kako stoji u **Izvješću Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom**, potrebno prijaviti i takve, uvjetno kazano, blaže oblike nasilja kao što su verbalni napadi, ruganje, ismijavanje, blaži oblici fizičkog nasilja ili uništavanje imovine.
- ▶ Kao ni ranijih godina, ni tijekom 2017. godine nije zabilježen ni jedan slučaj zločina iz mržnje na temelju invaliditeta.

ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA I TRGOVANJA

- ▶ U 2017. godini prijavljeno je 364 kaznenih djela protiv spolne slobode, od kojih su 196 počinili još uvijek nepoznati počinitelji.
- ▶ Uz prava koje pripadaju svim žrtvama, žrtvama kaznenih djela protiv spolne slobode i trgovanja ljudima, pripadaju još i sljedeća prava: prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom na teret proračunskih sredstava, pravo na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, da je u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te, u slučaju ponovnog ispitivanja, da je ispituje ta ista osoba, pravo uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve, pravo zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja, pravo na tajnost osobnih podataka kao i zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.
- ▶ U više od 80% slučajeva žene su silovane od muškarca kojega poznaju i kome vjeruju, od čega 45% čine njihovi trenutni partneri.

Suzbijanje trgovine ljudima

2015.	38 žrtava
2014.	37 žrtava
2013.	31 žrtava
2012.	11 žrtava
2011.	14 žrtava
2010.	7 žrtava
2009.	8 žrtava
2008.	7(+2) žrtava
2007.	15 žrtava
2006.	13 žrtava
2005.	6 žrtava

Nacionalni program - Suzbijanje trgovine ljudima

- ▶ Prema navedenom programu porast broja žrtava se objašnjava izmjenom Hrvatske iz tranzicijske zemlje u zemlju porijekla te krajnjeg odredišta žrtava trgovanja ljudima.
- ▶ Analizom otkrivenih i prijavljenih k.d. trgovanja ljudima u RH može se zaključiti da ovaj pojavni oblik kriminaliteta najčešće podrazumijeva trgovanje osobama ženskog spola, mlađe životne dobi (od 11 do 30 godina), s ciljem seksualnog iskorištavanja, a karakterizira ga specifična dinamika počinjenja djela te transnacionalni karakter počinjenja djela.
- ▶ Siva brojka žrtava je rezultat netransparentnog procesa identifikacije žrtava koji još uvijek ovisi o volji državnog aparata, odnosno političkoj volji i javnim politikama koje u svom fokusu nemaju primarnu zaštitu žrtava, već se vode, za državu „većim” interesom čuvanja sigurnosti, odnosno kontrole migracijskih i socijalnih politika - Istraživanje Identifikacija i kompenzacija žrtava trgovine ljudima (2016.)

POTREBNE ZAKONODAVNE IZMJENE

- ▶ Dekriminalizacija prostitucije
- ▶ Ukidanje zastare za teška kaznena djela zlostavljanja i iskorištavanja djeteta
- ▶ Komparativna analiza kaznenog djela spolnog odnošaja bez pristanka i silovanja - koncept pristanka

OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI - ŽRTVE KAZNENIH DJELA

- ▶ Posebno ranjive žrtve kaznenih djela su osobe starije životne dobi. Prema statistikama MUP RH osobe starije od 60 godina čine oko 20 % ukupnog stanovništva Hrvatske, ali i 20 % tih građana su bili žrtva kaznenih djela, najčešće imovinskog i gospodarskog kriminaliteta.
- ▶ Vrlo često su počinitelji nasilja prema starijim osobama upravo osobe koje o njima svakodnevno skrbe i o kojima su oni ovisni. To je jedan od razloga zbog kojeg starije osobe rjeđe prijavljuju obiteljsko nasilje.

Obiteljsko nasilje prema starijima

- ▶ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17) - koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018., nasilje u obitelji između ostalog definira i kao:
- ▶ Zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje
- ▶ Prema ovom zakonu osobe starije životne dobi su osobe starije od 65 godina, a počinjenje nasilja prema njima predstavlja kvalificirani oblik djela.

ŽRTVE ZLOČINA IZ MRŽNJE

- ▶ Prema službenim statističkim podacima DORH je tijekom 2017. zaprimljeno 18 prijava za razna kaznena djela počinjena u vezi članka 87. stavka 21. Kaznenog zakona.
- ▶ Kad je riječ o kaznenom djelu javnog poticanja na nasilje i mržnju iz članka 325. Kaznenog zakona, tijekom 2017. zaprimljeno je ukupno 66 prijava, od čega protiv 52 odrasla počinitelja, 1 mlađeg punoljetnika, 11 maloljetnika te 2 pravne osobe.

Pojavnost zločina iz mržnje

- ▶ Svi navedeni slučajevi, primjeri i slojevitost kaznenih djela zločina iz mržnje navedeni u ovom izvještaju, sugeriraju kako u hrvatskom društvu postoji visoka razina netrpeljivosti prema pojedinim skupinama građana.
- ▶ Tijekom 2017., zločinu iz mržnje te govoru mržnje, najviše su bili izloženi pripadnici romske zajednice, građani srpske nacionalnosti, osobe istospolne orijentacije, transrodne ili rodno-disforične osobe te migranti.
- ▶ Značajan problem bio je i govor mržnje u javnom prostoru, a slučajevi kaznenog djela prijetnje preko interneta povezanog sa zločinom mržnje pokazali su svu kompleksnost tumačenja i prepoznavanja istog, ali i dali primjere sudskih presuda i obrazloženja koji mogu biti važni kao pokazatelji budućih smjernica i rada u praksi.

ZAKLJUČAK

- ▶ Zaključno je potrebno naglasiti kako se žrtve u postupku pred sudovima susreću s brojnim izazovima te je generalni konsenzus da postoji zajednička potreba daljnjeg jačanja položaja žrtve kao ravnopravnog sudionika u postupku, tužitelja, odnosno oštećenika.
- ▶ Posebno valja istaći kako je važan zaključak i to da je općenito potrebna bolja edukacija o pravima žrtava, diskriminaciji, zločinu iz mržnje, osnaživanje preventivne svrhe sankcioniranja kroz primjereno kažnjavanje počinitelja i obeštećenje žrtvi, financijsko osnaživanje tužitelja i slično.
- ▶ Jasno je kako je neophodno raditi na tome da svi dionici koji se bave ovim područjem i svakodnevno susreću sa žrtvama, od tijela kaznenog progona, akademske zajednice, državnih institucija i ministarstava pa sve do organizacija civilnog društva, kontinuirano razmjenjuju znanje, iskustva i informacije kroz stručne rasprave te pojačanu suradnju, kako bi se kaznena/prekršajna djela djelotvornije procesuirala i suzbijala, a položaj žrtava poboljšao.

ZAHVALA

- ▶ Zahvaljujemo našim donatorima na prepoznavanju važnosti ove teme te podržavanju naših aktivnosti usmjerenih na poboljšanja položaja žrtava kaznenih i prekršajnih djela.
- ▶ Ovaj projekt realiziran je u sklopu Justice programa Europske unije te sufinanciran od Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske i Grada Zagreba.

- ▶ Stajilšta iznesena ovom prezentacijom isključiva su odgovornost izvršitelja projekta: Documente - Centra za suočavanje s prošlošću, Bijelog kruga Hrvatske, Centra za mir, nenasilje i ljudska prava osijek te Udruge za podršku žrtvama i svjedocima.